

HERMAN BALÁZS ESSZÉI

Vándorút

Eljön majd a nap, amikor meghalok. Testem lassan elhervad, mint a rózsák ősszel. Elmém fénye eltompul. Lassan porrá leszek, s amint kezem a vörös tó felett az alkonyban eléggő nap felé nyújtom, elfúj majd a langyos szél, el, az óceán felé.

Micsoda helyeket fogok bejárni!

Lesüllyedek majd a végtelen, kék tenger mélyére, ahol az időtlenség őszöreg, gigászi lényei bolyongva kúsznak az óceán éjfélete mélyén.

Elbújok majd a nyári mező hullámozó, kicsattanóan zöld fűszálai közt, katicabogarak és szöcskék hátán lovagolva fogok vándorolni, s felfedezem majd a hangyák föld alatti városának legtitkosabb zugát is.

Az augusztusi aranysárga búzaföldek fölött fogok szállni, meg-megpihenve a kalászon, vagy a meleg, barna földön, ahol a rácsálók és más kis állatok rohángásznak csak.

Óriási erdőkön fogok átszáguldani, a madárcsicsergéstől hangos, zöld lombkoronában, és a félhomályba burkolózó, párás, neszes, mohás törzsek és göcsörtös gyökerek közt elillanó vadak nyomában.

Hatalmas, magas, felhőkben elbúvó, hósapkás hegyek közt fogok tovaszállni, el-elbújva a hegyek közt fekvő zöld, folyó vájta völgyekben és a felhőtornyok fehér habjaiban, megsimogatva a világ tetejét.

Bejárom majd a végtelen sivatagot is, néha megrekedve, néha egygé válva az idő homokjával, máskor az oázisok élő, zöld-kék szigetén, teveháton megpihenve.

Eljutok az őserdőbe, ahol a természet ősi szellemeinek misztikus vadállatai lakoznak, s rikoltva, sziszegve, üvöltve vadásznak egymásra a fullasztó párában.

Végtelen tengerpartokon fogok végigszáguldani, míg elérek az örökjég fagyos birodalmába, a fókák, rozmárok, jegesmedvék és pingvinek közé, ahol a Nap úgy törik meg a havon, mint a gyémánton.

Lángoló vörös-narancs-fekete földek fölött repülök majd, ahol a bolygó kiadja fáradt, égő dühét, hogy

eleméssze a túl közel merészkedő, kíváncsiskodó életet.

Óriási, tornyosuló, lila felhők közt fogok táncolni az esőcseppekkel a szélben, félre ugorva a recsegő villámok elől, eltévedve az ég csapkodó dühében. Benőtt, vad, dzsumbujos, komor, ősi, rejtett szobrokkal és barlangokkal szórt vidéken fogok átsettenkedni, a halott szellemek néma pillantásával kísérve.

Végül olyan magasra fogok szökni, hogy már a Föld is elereszt, és akkor hihetetlen, új világokat fogok felfedezni – miközben planéták, csillagok, üstökösök, galaxisok és fekete lyukak között száguldok át – hirdetve a lét nagyszerűségét.

Igen, egy nap majd meghalok, s bejárom ezt az óriási utat. De ez a nap nem jött el. Még nem...

A magányos Színház

Egy elárvult romos épület... valaha színház lehetett. A többi ház mellett csak eltörpül, senki sem figyel rá, elfelejtették már rég. Én mégis bemegyek, mert érdekel a titok, hogy vajh mit láthatok bent. Bemegyek. Sötét van, por száll mindenfele. S az ajtóból beszűrődő fénysugarak világitanak csak. Csend van. Az utca zaját se vélem hallani már. Nyomasztó e csend, különös. Körbejárom az épületet, hátha találok valamit. De semmi. Csend van, nagy csend.

Megtalálom a dísztermet. Teljesen elhagyatott... Csak egy bábu van a színpadon, az is elterülve drótjaihoz láncolva... Találok egy plakátot. Megnézem. Hmm, az utolsó darab: A Báb és a Mestere... Érdekes. Leülök a nézőtérre, s mint valami gépezet elindul a Játék. A színház él! Pendül egy húr, nem-nem egy. Több is egyszerre. Kezdődik az előadás.

Elhagyatott vén színházban
elkorhadt fa pallókon
Egy öreg bohóc-báb táncol
Teste rándul zsinóron.

Megmozdult a báb is. Csodálatos. Szó nélkül figyelem a történetet, s hallgatok. A zongora hangján kívül mást nem lehet hallani; csend van.

Lassú görcsös mozgása torz,
De torzabb talán a maszkja,
Túlvilági vak szeme szörny,
De szörnyebb talán mosolya.

Félelmetes látni, ezt a groteszk arcot, látszik rajta
az élet súlya, az elszenvedett keserű emlékek mi-
ben voltja, a fájdalom, hogy ő is él. Él, mert a
színház is, él...

Félelmet kelt, sőt, rettegést,
Megőrtjít pánikba ejt,
S aki egyszer látja többé
Nem felejtí a bábfejt.

Nem tagadom, nem felejttem. Görcsös lassú moz-
gása gondolkodóba ejt. Nem tudok szabadulni az
érezéstől, hogy valamit tennem kell. De nem tudok,
mert csend van. Nagy csend. Erőt veszek maga-
mon s figyelek tovább... csendben.

És felismerem ezt a rémet,
S úgy érzem megfulladok,
Mert a gonosz marionett
Nem csak egy báb: Én vagyok!

Rémes egy képzet, de igaz. A báb én vagyok! Ér-
zem a magára hagyott lélek sorsát, amin csak úgy
átsiklott egy világ. Csend van. A zongora is hal-
kabb... Csend van...

Dróton rángatva ugrálok,
A reflektor rám világít,
Én nem látok, de engem látnak?
Engemet ki irányít?

És felüvöltök néma szóval,
Bár úgy tűnik nem tenném,
A sok zokogó, vádló kérdést
Az ürességtől kérdeném.

A báb, ha tudna menekülne,
Hogyha tudna elfutna,
De a báb lázadni nem tud,
Hiába ég haragja.

Hátrarántják most a fejem,
S az iszonyatba meghalok,
Porrá égek mert látom jaj,
A bábmester is én vagyok!

Szavakat nem találok, döbbenetes végignézni e-
kínt, szenvedést. Hogyha az ember megérti mi rej-
lik egy kínzó fájdalom mögött. S a tökéletes játék
súlya is, mit adhat hozzá... Félelmetes. De attól
még csend van. Már a zongora se szól. Csend van.
A színház behúzza a függönyt. Kialszanak a fé-
nyek, vége az előadásnak. Felállok, kimegyek.

Megkeresem a kijáratot... Sűrű fény világít át a
porfelhőn.

Kint vagyok. Még egy pillantást vetek a színházra,
e magasztos épületre. És lehajtott fejjel elme-
gyek... Csend van...

Reménytelenül

Elkezdődik valami. Egy valami ami mozog. Ami
él. Nevezzük életnek. Mindenki elő jön egy biz-
tonságos helyről.

Az anyaméh mélyéről. Elkezd lélegezni. Érzi az
életet, a világ közelségét és már az első pillanattól
kezdve valami alantas dolgot. Valami rosszat.
Amikor fellélegzünk legelőször, érezzük a tor-
kunkon végighaladó mérgező maró hatását. Érezzük
hogy sebezhetőek lettünk. Érezzük, hogy innentől
nem születünk többé újra. Csak egy esélyünk van
elkezdeni. És ha elszúrjuk nincs több dobásunk
az életben. Már pedig elszúrjuk.

Ahogy nővünk fel egyre jobban beleivódunk a tár-
sadalomba, és egyre több emberre bízunk az éle-
tünket. De megéri? Érdemes más kezébe adni a
sorsunkat? Szerintem nem. De ezen az ember nem
változtathat. Megszületik és máris más emberek
kezébe kerül a sorsa. Ilyenkor az ember tehetetlen
és nem is tud mit tenni, mivel még egészen apró
és jelentéktelen. Csak vár a keserű sorsra és hogy
minden menjen magától.

Csak szépen lefelé a lejtőn... Amikor már meg-
érett a világ egyedüli kezelésére, akkor sem tesz
semmit, mert az élet belekovácsolta az elméjébe
hogy nem tehet semmit. Ússzon az árral és érezze,
hogy ez így jó ahogy van. Az ember ilyenkor már
nem támad a rendszer ellen hisz neki azt tanítot-
ták, hogy minden úgy jó ahogy éppen van. Építi az
életet de csak a sablon szerint. Ahogy ő is látta a
kezdetektől kezdve.

Végigcsinál mindent. Az egész életét. De mindent
egy minta szerint. Nem is próbál kiszabadulni a
helyzetéből, mert ő úgy tudja, hogy ez a legjobb
állapot amibe most van. Nem mond nemet a min-
tára. Végigcsinálja egyetlen szó és mozdulat nél-
kül. Géppé válik. Nem érez, nem gondolkozik
csak mindent megcsinál. Úgy ahogy azt a „nagy
könyvbe” leírták. Egy gondolatmenet szerint él és
egy levegőt szív a bűnösökkel. A gyilkosokkal.
Azokkal, akik bemérgezték a világot és nem álltak

ellen a világ gépiességének és ők is sablonok szerint éltek. Együtt él minden egyes bűnös emberrel, akik nem akartak szebb jövőt csinálni csak szép jelent. És egyre jobban beépül közénk. Szótlanul és engedékenyen hisz ő ezt látta egész eddigi életében. Nem meri egy pillanatig se gondolni azt, hogy van jobb és lehet egy más világ a fehér vászon mögött. Csak agyimosottan bámul az egészre és várja, hogy egyenesbe álljon a kép amit állandóan elferdítenek előtte a világban mozgó gazemberek. De csak vár.

Tenni nem tesz semmit. Beleépül a környezetbe. Van kevés ember aki tenne valamit de csak mélyebbre süllyed. Próbál feljebb jönni de csak lejjebb, lejjebb és lejjebb megy az út. És miután elfogyott minden ereje, visszazuhan abba az állapotba, azok közé az emberek közé, akik robotok és tehetetlen szar alakok.

Nincs mit tenni. Valaki ezt régen elkezdte és mára már egy ember sem tud kilépni az árnyékból.

Reménytelen világban, Reménytelen helyzetben, Reménytelen emberek közt, teljesen Reménytelenül...

Hatalom

Mrs. Smith egy dörrenésszerű csapódására riadt fel. Az ajtóban Mr. John Smith állt, csuromvizesen, és a padlót bámulta maga előtt. A nő elindult felé, de valami ismeretlen erő hatására megtorpant. Az ablakon lefolyó esőcseppek a beszűrődő kékes fényben örökké mozgó, furcsa árnyakat rajzoltak a sötét szoba falaira. Hangos kopogásuk, mint egy távoli háború zaja törték meg a csendet. Mrs. Smith nyelt egyet.

– Hogy vagy? – kérdezte férjét. John nem válaszolt. Kint felvillant egy villám, s egy pillanatra elárasztotta a szobát fényével. Egy másodperc múlva felhangzott a recsegő-ropogó mennydörgés. Percekig némán álltak egymással szemben, a nő a férfit nézte, a férfi a padlót.

– Megöltem – mondta John végül. Hangja recsegett, mint a kinti szélben hajló fák.

– Igen... tudom. – mondta a nő fojtott hangon, a torkában gombócot érzett. A férfi rápillantott, fekete szemei, mint lángoló dárdák fúródtak a nőébe. Nem erre a válasza számított.

– A híradó mondta – hebegte a nő, majd elfordította az arcát. Fájt belenéznie a tüzes szempárba.

Most a férfi nézte a nőt, és a nő a padlót.

Egy idő múlva Mrs. Smith ismét férjére sandított. Az ismét maga elé bámult. A nagy ingaóra lassan, hangosan járt.

Mrs. Smith meglátta férje arcának rándulását. Ismét megindult felé, át akarta ölelni, meg akarta vigasztalni.

– Én... én úgy sajnálom – suttogta.

– Sajnálsz?! – üvöltött fel John. Az állatias hang, mint egy pofon vágta arcon és állította meg Mrs. Smithet.

– Én csak... – nyögte a nő, de Mr. Smith ordítása félbeszakította.

– Sajnálsz! Ugyan mit sajnálsz te? Mit sajnálsz te? Nem tudsz te semmit. Dunsztod sincs az egészről!

– Én csak... csak el tudom képzelni! Biztos bizonyítva borzalmas volt...

– El tudod képzelni?! Borzalmas volt?! Nem tudsz te elképzelni semmit! Én meggyilkoltam egy embert!

– Megvédtél másokat! Te...

– Én megöltem egy emberi lényt! – üvöltött fel újfent John – Elpusztítottam!

– Borzalmas, de...

– Csodálatos! – vágott a szavába a Mr. Smith.

– Mi... mi csodálatos?

– Hogy megöltem! Csak rászégeztem a pisztolyt, és BUMM! Meghalt! Kipurcant! Kampec dolores! Ennyi! – nevetett Mr. Smith.

– Ez nem vicces – habogott Mrs. Smith.

– Dehogynem az! Hát nem érted? – kiáltotta a férfi – Én megöltem őt! Megsemmisítettem! Elvettem az életét!

Mrs. Smith már nyitotta a száját, de férje csak folytatta.

– Én elvettem azt, amit Isten adott neki. Amit csak Isten adhatott! El tudtam venni tőle! Képes voltam rá! Nem történt semmi csoda, semmi isteni beavatkozás, semmi deus ex machina! Megvolt hozzá a hatalmam! – üvöltötte Mr. Smith kissé habzó szájjal.

– John, figyelj én... – kezdte volna az immár zokogó asszony, de férje ügyet sem vetett rá, az éjjeli szekrényhez csörtetett és hangos robajjal feltépte azt. Mikor visszament a feleségéhez, kezében ott volt másik fegyvere. Mrs. Smith tekintete le-

csúszott férje arcáról, s a fegyveren állapotott meg. Érezte, hogy elhagyja ereje, s térdre rogyott. – John – remegte. A férfi lassan felemelte a pisztolyt és felesége arcára szegezte. A nő pár másodpercig a fegyver végtelen, fekete csövébe bámult, farkasszemet nézett vele, majd tekintetét a férje arcára szegezte, s belenézett a szemébe. A két fekete szem tökéletesen olyan volt, mint a pisztolycső. Fekete és végtelenül mély. Ez az a szempár, amibe két éve úgy belesett. Ez az?

– Most már érted? – kérdezte Mr. Smith rekedt hangon – Bármelyik másodpercben meghúzhatom a ravaszt és akkor te meghalsz. Én csak alig mozdítom az ujjam hegyét, és te abban a pillanatban megszűnsz létezni. Felfogod ezt? *Ez a csodálatos! Ez a hatalom! Az abszolút hatalom! Nem állíthat meg senki és semmi! Léted csak tőlem függ. Ha akarom, lecsaplak, mint egy legyet, vagy megkegyelmezek, és engedem, hogy elmenekülj! Biztos azt gondolod, hogy a törvény az utamban áll, hogy ehhez nincs jogom! Hát van! A HATALOM FELJOGOSÍT! Bármit megtehetek, ami hatalmamban áll! Eltörölhetlek! Eltörölhetem Isten teremtményét! Eltörölhetem magát Istent is! Csak az én akaratomtól függ. Csak tőlem! Én vagyok a hatalom!*

Mrs. Smith nem szólt egy szót sem, csak üres tekintettel bámulta a férjét. Nem ismerte fel a férjét. Ki a бүdös fene ez a megrészegült, őrült elmebeteg?

– Hát még mindig nem érted? Nem hiszed el? Nem bírod felfogni azzal a hülye fejjel, hogy mi van?

Nem igaz. Ez még mindig nem érti. Csak itt vinnyog a földön, nyávog, de nem fogja fel! Pedig olyan egyszerű! Szánalmas ez a ribanc. A világ legegyszerűbb és legsodálatosabb dolga! Ez csak egy mocskos, törött tárgy, egy senki, egy semmi! Ez a minden, ez a csoda, ez! Utálok! Imádom!

Mr. Smith öklendezni kezdett, hasogatott a feje. Felesége jelenlétének hatására elfogta a fizikai rosszsullét.

– John, tedd le a pisztolyt! – suttozta a nő.

– Neeeee! Ne merészd meg szabni, hogy mit tehetek és mit nem! Senki ne merészelje! Az én utamba senki nem fog állni! Ne próbálj hatni rám!

Úgysem sikerül! Az enyém a hatalom, csak az enyém! Nem adom neked! – sikoltotta a férfi.

– Úristen... – nyögte a nő, a férfi már nem bírta tovább. – Nem! Nem! De majd most megmutatom neki is mi ez! Mi az igazi, nyers erő, az essenziális, vegytiszta hatalom! – mondta Mr. Smith kicsit nyugodtabb, gúnyos hangon. Már nem fáj a feje, már nem volt hányingere. Megszorította a fegyvert, és felesége szemei közé célzott. A nő még jobban remegett, mint eddig, de nem szólt. Nem érti! Meg fogom ölni, és még mindig nem érti! Mr. Smith megnyalta a szája szélét, a nő szemébe nézett, s hirtelen tökéletes nyugalom szállta meg. A ravaszt egy csók kínosan szenvedélyes, lassú mozdulatával húzta meg. A fegyver lágyan megremegett a kezében. A golyó gyönyörű dörrenésszerű csattanással robbant ki a csőből, s lassan forogva tökéletesen kör alakú lukat fűrt a nő homlokának kellős közepére. Mrs. Smith szeme, mellyel eddig férjét nézte kitágult, a halál néma sikolyával felsikoltott, majd megfagyott. A test egy végtelenül hosszú másodpercig megdermedt, majd iszonyúan lassan, kecses ívben hátradőlt. A nő homlokából lassan előbugyogott az agyvelő. Mr. Smithen úrrá lett a kielégülés önkívülete, szeme fennakadt és hangos nyögéssel térdre rogyott. Igen. Igen! Megértette! Felfogta! Ott volt a szemében a felismerés, tudta! Az utolsó pillanatban *tudta!*

A férfi odamászott a nő mellé, megsimogatta fejét, és mélyen a halott rettentő szemébe nézett, s azok visszanéztek rá. A hatalom nézett rá onnan, s ez gyönyörűséggel töltötte el. Lassan belenyúlt a nő homlokán tátongó sebbe. Odabent még meleg volt. Remegve húzta ki ujját, szenvedélyesen megszagolta a ráragadt, véres agyat, arcához érintette, majd lassan, mint egy csecsemő leszopogatta ujjáról. Ismerős íze volt. Teljesen olyan, mint a húslevesé, amit felesége szokott főzni. Finom sós. Csak az agy miatt inkább kocsonya, mint leves! Jót nevetett a viccen. Hirtelen letépte magáról az ingét s újra, immár sokkal mohóbb mozdulattal nyúlt bele a nő fejébe, majd felesége véres agyával a hatalom skarlát betűit mázolta mellkasára. Az ő hatalmáét. A hatalomét. A Hatalomét...